

การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ Developing a Model for the Performance of Duties of Chaiyaphum Provincial Administrators

พระครูใบฎีกาสุพรรณ ปสนนมนโน (สีกลาง)

Phrakhrubaidika Supan Pasannamano (Siklang)

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Kancanapong24@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ 2) การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ และ 3) นำเสนอรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 รูป และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เกี่ยวข้องจำนวน 20 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ มีความเข้าใจบทบาท หน้าที่ในเบื้องต้น แต่ยังมีบางส่วนที่ไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้จะต้องปรับปรุง เกี่ยวกับการตรวจตรา ชี้แจง แนะนำ สอดส่องพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ เป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่
2. พัฒนารูปแบบปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนและส่งเสริมกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ 2) มีส่วนร่วมระหว่างพระวินยาธิการกับชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมพระพุทธรูปศาสนา 3) จัดโครงการฝึกอบรมพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ โดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ 4) ควรมีการประเมินผลและจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน
3. นำเสนอรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ คือ การวางแผน กฎระเบียบ ต่อหน้าที่อย่างชัดเจน พระวินยาธิการควรร่วมภาคีเครือข่ายกับชุมชน ภาครัฐ และเอกชน การมีส่วนร่วม ตระหนักในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยทำนุบำรุง ปกป้องพระพุทธศาสนา จัดโครงการฝึกอบรมพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิอย่างต่อเนื่องเพิ่มทักษะ เทคนิคการ และประสิทธิภาพปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การปฏิบัติหน้าที่, พระวินยาธิการ

ได้รับบทความ: 29 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 7 ตุลาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 ตุลาคม 2567

Received: July 29, 2024; Revised: October 7, 2024; Accepted: October 10, 2024

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the performance of duties of the provincial disciplinary monks of Chaiyaphum; 2) develop a performance model of the provincial disciplinary monks of Chaiyaphum; and 3) present a performance model of the provincial disciplinary monks of Chaiyaphum. This research was qualitative and collected data from documents and related research, in-depth interviews with 5 key informants, and focus group discussions with 20 relevant persons. Data were analyzed using content analysis and presented descriptively according to the research objectives.

The research results found that:

1. The process of the performance of duties of the Vinaya monks in the administration of the Sangha of Chaiyaphum Province has an understanding of the roles and duties at the beginning, but there are still some parts that are not thoroughly understood. Improvements need to be made regarding the inspection, explanation, advice, and monitoring of monks and novices to behave properly according to the Dhamma and Vinaya, laws, the Sangha Supreme Council regulations, and regulations, and to be neutral in performing duties.

2. Develop a model for the performance of duties of the Vinaya monks of Chaiyaphum Province, which consists of 4 components: 1) Planning and promoting the process of performing duties of the Vinaya monks of Chaiyaphum Province. 2) Participation between the Vinaya monks of Chaiyaphum Province and the community, government, and private sectors. All parties should participate in Buddhism. 3) Organize a training project for the Vinaya monks of Chaiyaphum Province by inviting expert lecturers to provide knowledge. 4) There should be an evaluation and a summary report of the results of operations.

3. Present the form of the duties of the Chaiyaphum Provincial Disciplinary Commissioner, namely, planning, rules and regulations for duties clearly. The Disciplinary Commissioner should join networks with the community, government and private sectors, participate, and be aware of solving problems that arise in order to help maintain and protect Buddhism. Organize a training project for the Chaiyaphum Provincial Disciplinary

Commissioner continuously to increase skills, techniques and efficiency in performing duties in accordance with regulations.

Keywords: Model Development, Performing Duties, Phra Vinayathikarn

1. บทนำ

ในปัจจุบันในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดทางด้านวัตถุ ด้วยประดิษฐ์กรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมา จึงทำให้สภาพสังคมของพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไปหลายอย่างทำให้พระสงฆ์ในปัจจุบันเปลี่ยนไปมีการกระทำความผิดมากขึ้น สภาพสังคมปัจจุบันย่อมมีทั้งพระสงฆ์ดีและพระสงฆ์ไม่ดี ดังนั้น พระสงฆ์จะต้องมีจำนวนที่มากกว่า และมีอำนาจในการปกครอง ถ้าไม่ได้เป็นอย่างนี้สภาพสังคมพระสงฆ์ก็จะอยู่ไม่ได้ ทุกสังคมจำเป็นต้องมีคุณธรรมแก้ไขให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ฯลฯ กำจัดคนพาลอภีบาลคนดี ได้เห็นการประพฤติปฏิบัติผิดธรรม ผิดวินัยของภิกษุผู้ไม่เอื้อเฟื้อในพระธรรมวินัย ท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่โคจรบ้าง บิณฑบาตเกินเวลาแห่งการบิณฑบาตบ้าง นั่งรับบิณฑบาตแบบหมุนเวียนเพื่อการขายอาหารบิณฑบาตบ้าง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดพระวินยาธิการขึ้น เมื่อพระวินยาธิการดำเนินการจับภิกษุที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมมีการละเมิดพระวินัยจนเป็นเหตุให้ละสมณเพศ บางคดีที่ผู้ถูกจับไม่ยินยอมละสมณเพศ แต่ถูกบังคับให้ละสมณเพศแล้วก็ไปฟ้องร้องศาลทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้เกิดความเสียหาย โดยส่วนรวมเป็นหลักให้ยึดมีคุณธรรมเป็นหลักตัดสินความถูกต้องในทุกสังคมจำเป็นต้องมีข้อกฎหมาย ข้อบังคับ สังคมของทางโลกมีกฎหมายในสังคมของพระสงฆ์มีพระธรรมวินัย ถ้าพระสงฆ์รักษากฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีของตนอย่างเคร่งครัดจะเกิดความสงบสุข แต่ในชีวิตจริงไม่ได้เป็นอย่างนั้น พระสงฆ์ในสังคมไม่สามารถห้ามความรู้สึกความอยากฝ่ายต่ำในใจตนได้ขาดจิตสำนึกในอันที่จะรักษาคุณธรรมความดี ในใจตน พระธรรมวินัย และกฎหมายจึงมีพระสงฆ์หลายรูปประพฤติผิดทั้งกฎหมายและพระธรรมวินัย ถ้าปล่อยให้เรื่องอย่างนี้เกิดขึ้นที่สุดแล้วก็จะถึงกาลวิบัติ ฉิบหาย ดังนั้น จำต้องมีเจ้าหน้าที่ที่จะควบคุมบังคับให้ปฏิบัติตาม พระธรรมวินัย และกฎหมาย

พระวินยาธิการ โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ 14 (1) แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จึงได้อธิบายไว้ว่า วินัย, วินัย (น.) คือ ระเบียบสำหรับความประพฤติให้เป็นระเบียบแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนพระวินัยธร คือ พระผู้ที่ทรงพระวินัย ได้แก่ พระที่มีความรู้ ความชำนาญในการทรงจำพระวินัยอธิการ หมายถึง ผู้อำนวยการ, ผู้ที่เป็นผู้ปกครอง, เจ้าวัด หรือผู้ที่เป็นใหญ่ดังนั้นเมื่อรวมกันแล้วพระวินยาธิการ จึงหมายถึงพระที่ทรงไว้ซึ่งพระวินัย หรือพระภิกษุ ที่คอยกำกับดูแลให้ผู้ประพฤติตามมีความเป็นระเบียบมากขึ้น (ถวัลย์ ทองมี, 2539: 7) การควบคุมบังคับบัญชาของเจ้าคณะปกครอง และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชา และชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

จึงแต่งตั้งพระภิกษุขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “พระวินยาธิการ” เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ (พระธรรมสุธี, 2554: 43) การทำงานของพระวินยาธิการขณะนี้ถือว่าลำบาก เพราะเป็นตำแหน่งที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ จะดำเนินการอะไรกับพระที่ทำผิดพระธรรมวินัยไม่มีอำนาจในการลงโทษ เมื่อพบพระที่ทำความผิดก็ต้องพาไปให้เจ้าคณะผู้ปกครองใน ท้องที่นั้น ๆ วินิจฉัยลงโทษ รวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย (พระรัตนเมธี, 2554: 21)

พระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ มีเขตการปกครองครอบคลุม 16 อำเภอ ประกอบไปด้วย อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอเทพสถิต อำเภอหนองบัวแดง อำเภอภูเขียว อำเภอบ้านแท่น อำเภอซับใหญ่ อำเภอภักดีชุมพล อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอจัตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอเนินสง่า อำเภอกอนสาร และอำเภอแก้งคร้อ มีพระวินยาธิการประจำจังหวัดชัยภูมิ ทั้งสิ้น 301 รูป (พระธรรมสุธี, 2554: 3) พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะผู้ปกครองให้เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปกครองของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะปกครองเพื่อความเรียบร้อยถูกต้องและดีงามตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนตั้งนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าพระวินยาธิการของจังหวัดชัยภูมิ ควรจะมีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ ให้มีความรู้ให้มากขึ้น เพื่อให้ทราบถึงหน้าที่ของตน และเข้าใจปัญหาและอุปสรรค สาเหตุและปัจจัยอื่น โดยประยุกต์หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นกลวิธีหรืออุบายคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและการพัฒนาการปฏิบัติงานในรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการงานบำรุงพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้มีความมั่นคงถาวรสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ
2. การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ
3. นำเสนอรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ ในครั้งนี้ใช้กระบวนการศึกษาหรือระเบียบวิธีวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) กับการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้องที่เห็นแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ

3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทราบถึงการพัฒนาการรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ คือพระวินยาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 รูป เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ

3.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตการณ์ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น การร่วมสังเกตการณ์

3.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 20 รูป ซึ่งเป็นพระวินยาธิการระดับเจ้าคณะตำบล 10 รูป ระดับเจ้าอาวาส 10 รูป จากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่พระวินยาธิการ หลักพระวินัย กฎมหาเถรสมาคม และกฎหมายเกี่ยวกับพระวินยาธิการ โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ ดังนี้

1. การกำหนดรูปแบบคำถามการวิจัยจากข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่การจัดการสนทนากลุ่ม

2. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้รูปแบบของตัวแทนจากอำเภอต่าง ๆ เป็นตัวแทน เพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายและประเด็นอื่น ๆ ที่เพิ่มเติมจาก การสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การกำหนดรูปแบบในการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกลุ่มทั้งหมด 10 รูป โดยทั้งหมดมีสิทธิจะตั้งกระทู้ต่อประเด็นคำถามเพิ่มเติม ซึ่งหากผู้วิจัยมีคำถามสงสัยหรือไม่เข้าใจเรื่องหนึ่งเรื่อง ก็จะสอบถามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อความชัดเจนต่อไป

4. การตรวจสอบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ว่ามีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ และเป็นไปตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลโดยลักษณะยืนยัน ลักษณะปฏิเสธ ลักษณะยอมรับและปฏิเสธ และลักษณะหาข้อสรุปร่วมของข้อมูลหรือไม่

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้ คือ

4.1 สภาพทั่วไปของการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ
พระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ ยังไม่ทราบกฎหมายมหาเถรสมาคม ระเบียบ ข้อบังคับ อย่างชัดเจน

แต่เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของการปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงตรง จึงจำเป็นที่จะให้ความสำคัญกับพระวินยการเป็นอย่างยิ่ง การได้มาซึ่งพระวินยการ จะต้องมีความสัมพันธ์กับ และมีความพร้อมในการเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนา พระวินยการบางท่านยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ คือการอบรมหาความรู้หน้าที่ของพระวินยการ ได้อย่างละเอียด การให้ความรู้ ควบคุมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อความเจริญในพระพุทธศาสนาสืบทอดยาวนานยิ่ง ๆ ขึ้นไป นี่คือนิสภาพทั่วไปที่เกิดขึ้นของพระวินยการจังหวัดชัยภูมิ ในพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม กฎหมายต่าง ๆ โดยต้องมีการฝึกอบรมเพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ เพราะคนที่คิดทำร้ายพระพุทธศาสนาก็มีมาก พระสงฆ์ที่ทำความผิด ผิดวินัยก็เพิ่มขึ้นทุกวัน เฉพาะฉะนั้นจึงเป็นอย่างยิ่ง จะต้องต้องมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะทางเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย เพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่อาศัยการมีส่วนร่วมกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และมีการประชุมและประเมินผลการทำงานกันเป็นประจำ ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเจ้าอาวาส เพื่อประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยการ เมื่อพระวินยการจะเข้าตรวจตราพื้นที่ที่ได้รับการร้องเรียนเข้ามา จะประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ ด้วยการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแอปพลิเคชันไลน์ ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารในยุคปัจจุบัน และจะประสานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ เพื่อเป็นการลงจุดเกิดเหตุให้ทันเหตุการณ์ กระชับ ฉับไว และเกิดประสิทธิภาพ

4.2 การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยการจังหวัดชัยภูมิ

สิ่งที่พระวินยการ จังหวัดชัยภูมิพัฒนาคือ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การส่งเสริมกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยการจังหวัดชัยภูมิ 2) การมีส่วนร่วมระหว่างพระวินยการกับชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น 3) จัดโครงการฝึกอบรมพระวินยการจังหวัดชัยภูมิอย่างต่อเนื่อง โดย เชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ 4) ควรมีการประเมินผลและจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะเพื่อจะนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป ดังนั้นจำเป็นจะต้องเป็นพระที่มีความรู้อย่างน้อยระดับปริญญาตรี ปริญญาโท หรือสูงกว่า เพราะความรู้จะเป็นตัวเปิดโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถที่ต่างกันประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแผนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยเป้าหมายสุดยอดของการพัฒนาอยู่ที่คนและคุณภาพชีวิตของคน ซึ่งลักษณะโดยรวมของการพัฒนาจะมีหลักวิธีการ และกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความรู้ให้ดีขึ้น คือการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมมีจิตสำนึกมีเหตุผลมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ถือเป็นบทบาทหน้าที่ ซึ่งพระวินยการในปัจจุบันต้องเป็นผู้มีความรู้

ความสามารถในการเลือกใช้รูปแบบและเทคนิคที่เหมาะสมในการเผยแพร่ รวมถึงมีความรู้ทางด้านการสื่อสารเพื่อสามารถทำหน้าที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีจริยวัตรงดงามควรแก่การ เคารพบูชา อีกด้วย

4.3 นำเสนอรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ

การคัดเลือกและแต่งตั้งผู้มาเป็นพระวินยาธิการที่มีคุณสมบัติและจรรยาบรรณของพระวินยาธิการ ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ คล่องตัว เพื่อให้งานการตรวจตราดูแลพระสงฆ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเป็นบุคคลที่มีใจรักและห่วงหาต่อพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าจะมีคุณสมบัติครบถ้วน แต่ขาดใจรัก ขาดความเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนาก็จะทำงานอย่างยากลำบาก พระวินยาธิการเป็นงานที่ต้องเสียสละ และไม่มีค่าตอบแทนในการทำงาน การศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะการเรียนเกี่ยวกับพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง การให้ความรู้ความเข้าใจบทบาท และหน้าที่การปฏิบัติงานของพระวินยาธิการนั้น จึงมีความสำคัญและจำเป็นเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน และขั้นตอนการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน กฎหมายเกี่ยวกับพระที่กระทำผิด ซึ่งเป็นความรู้เบื้องต้นที่สามารถนำมาใช้ได้ในกระบวนการปฏิบัติหน้าที่พระวินยาธิการ การฝึกอบรม เพื่อเป็นการปรับปรุงและ การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความรู้ และความชำนาญ เพื่อทักษะในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจในงานแล้ว ต้องมีการฝึกฝนทบทวน เพื่อให้เกิดทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ การทำงานควรมีความชำนาญด้านเทคนิคในเรื่องการสังเกตพฤติกรรม จิตวิทยาการสอบสวน มีคณะทำงานหรือทำงานกันเป็นทีม ทักษะในการทำงานเชิงกลยุทธ์ มองเห็นอนาคตที่ต้องวางแผนเป้าหมายที่สามารถดำเนินการได้ มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลร่วมกับหลักการมีส่วนร่วม นำมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่มีหลักตายตัว เพื่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจขับเคลื่อนองค์กรไปด้วยกัน ควรมีการเปิดตัวออกสู่สังคม มีทิศทางการปฏิบัติหน้าที่ที่สอดคล้องกับนโยบายก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะในการสื่อสาร ก็สำคัญเช่นเดียวกัน พระวินยาธิการถึงแม้ว่าจะไม่มีอำนาจในการวินิจฉัยลงโทษโดยตรง แต่การตรวจตรา ให้คำแนะนำ ปฏิบัติการสืบสวน หรือสอบสวน พระผู้ประพฤตินี้ไม่เหมาะสมแก่สมณวินัยปฏิบัติผิด กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคม หรือคำสั่งคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ก็ยังเป็นหน้าที่ของพระวินยาธิการที่ต้องปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ การอบรมจึงมีความสำคัญดังพุทธพจน์ที่ว่า ทนโต เสฏฐมโนสุเสสฺส แปลความว่า บุคคลที่ฝึกอบรมแล้ว เป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์ มนุษย์ จึงมีการพัฒนาไม่มีที่สิ้นสุด สามารถฝึกอบรมพัฒนาตนเองจนมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการในปัจจุบันเป็นงานที่มี

คุณค่า เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาในเรื่องการดำรงรักษาพระวินัย และการสร้างอาจารย์ที่ดงาม น่าเลื่อมใสของพระภิกษุของพระพุทธศาสนา การทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยการทำงานร่วมกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพราะงานตรวจตรา สอดส่องพฤติกรรมพระที่ประพฤติผิด ไม่สามารถที่จะทำคนเดียวได้ จึงต้องอาศัยหลายฝ่ายที่จะดูแลช่วยกัน เพื่อการดำรงซึ่งพระพุทธศาสนา ทำงานร่วมกันเป็นทีม ทำความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งนั่นก็คือความปรองดอง สร้างเครือข่ายพระวินยาศักยภาพในจังหวัด อำเภอบัวลาย และเครือข่ายหน่วยงานที่จะต้องประสานงานด้วย เพื่อให้เป็นเครือข่ายที่ช่วยเป็นหูเป็นตาสอดส่องตามเขตเทศบาล ตลาด สถานที่ราชการ สถานีขนส่ง ในทุก ๆ สถานที่ที่มีพระภิกษุที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ทำให้เกิดความไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ไม่ใช่แต่เพียงการเข้าจับกุมเท่านั้น แต่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันดูแลรักษาพระพุทธศาสนาด้วยกัน โดยพระภิกษุที่รักษาพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด จะไม่ประพฤติปฏิบัติตนอันไม่เหมาะสม ส่วนพระบวชปลอมเข้ามาที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียเหล่านั้นที่หลายฝ่ายต้องช่วยกันดูแล เพื่อไม่ให้พระภิกษุเหล่านั้นมาทำลายพระพุทธศาสนาให้ได้ ควรจะมีการประชุมและประเมินผลการทำงานกันเป็นประจำ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเจ้าอาวาส เป็นวิธีการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศักยภาพ อีกทั้งยังช่วยกันแก้ปัญหาได้ เมื่อนำปัญหามาประชุมปรึกษาหารือ จัดประชุมเพื่อแก้ปัญหาในแต่ละเขตในพื้นที่ การประชุมหารือกันบ่อย ๆ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาศักยภาพจังหวัดชัยภูมิ สภาพทั่วไปของการการปฏิบัติหน้าที่พระวินยาศักยภาพ มีกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่การจัดทำแผนการคัดเลือก และแต่งตั้งพระวินยาศักยภาพ จัดทำแผนการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมไม่สมควรแก่สมณวิสัยของพระภิกษุสามเณร จัดทำแผนการตรวจตราประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ รวมถึงฝ่ายปกครอง ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบความสำคัญของพระวินยาศักยภาพและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรที่ไม่เหมาะสมโดยจัดทำเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง เครือข่ายสังคมออนไลน์ และประเมินผลการดำเนินงาน โดยการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มพุทธศาสนิกชน และการประสานงานร่วมกับคณะผู้ปกครองสงฆ์ เพื่อรับทราบข้อมูล พร้อมข้อเสนอแนะ โดยจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ (2543: 7) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติหน้าที่ของพุทธบริษัท 2 ประการ คือ คันถุระ วิปัสสนาธุระ “คันถุระ” หมายถึง พระภิกษุจะต้องศึกษาหลักพระธรรมวินัยตามพระคัมภีร์พระไตรปิฎก “วิปัสสนาธุระ” เป็นการฝึกฝนอบรมจิตให้เป็นสมาธิ ให้มีพลังเพื่อนำไปใช้ในการชม หรือกำจัดกิเลสคือความเศร้าหมองแห่งจิต และให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง

จากการทำหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ส่วนตนทั้ง 2 ประการนั้นก็เพื่อนำไปสั่งสอน ถ่ายทอด และเผยแผ่พระธรรม แก่พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปการสั่งสอนและเผยแผ่พระธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้พุทธศาสนิกชน และบุคคลทั่วไป ได้เข้าใจในหลักธรรมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมได้อย่างปกติสุข เป็นการทำประโยชน์แก่สังคมโดยรวม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย อย่างถูกต้อง สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสมณเพศ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการงานประเภทใด สรุปได้ว่า หน้าที่หรืออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่จะเข้าถึงธรรม การที่จะรู้จักโลกหรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงดีว่าอะไรเป็นอะไร จำต้องทำหน้าที่โดยตรงของตนโดยไม่มีมลทินต่างพร้อย ย่อมเป็นการเพียงพอที่จะทำให้รู้จักว่าอะไรเป็นอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็จักรู้จักชีวิตจิตใจตนเองว่าหมายความว่าอย่างไร เป็นสิ่งที่ควรยึดถือหลงใหลเพียงไร เป็นต้น ถ้าหากว่าไม่ได้ทำอะไรจริง ๆ จัง ๆ ให้ดีที่สุดให้ถูกต้องตามอุดมคติของอาชีพหรือของหน้าที่นั้น ๆ แล้ว มันยังน้อยเกินไปสำหรับที่จะรู้จัก ตัวเอง รู้จักโลก รู้จักกิเลส รู้จักทุกข์ และรู้จักความดับทุกข์เป็นต้น

5.2 พัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ การมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐ และเอกชน เพื่อสร้างความความเข้มแข็งกับชุมชนและพระพุทธศาสนา โดยมีส่วนร่วมดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน 2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ร่วมตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน เห็นถึงความสำคัญหน้าที่ของพระวินยาธิการ และช่วยทำนุบำรุง ปกป้องพระพุทธศาสนาด้วย สอดคล้องกับพระมหาสังเขียร ปญฺญโร (2550: 42) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลัก พุทธธรรมมาประยุกต์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาพระครูสุภาจารย์วัฒน์” จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการปรับตัวและการปรับบทบาท หากพระสงฆ์ยังสามารถปรับและนำหลักธรรมะวิธีการสอนที่ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน พระสงฆ์จะได้รับความเคารพนับถือและความศรัทธา และสิ่งที่สำคัญนั้นก็คือ มีความเสียสละ ยึดมั่นในหน้าที่ และประพฤติตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของการรักษาพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากประชาชน การนำหลักธรรมความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาพัฒนาร่วมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ไม่เป็นเพียงเกิดผลต่อชุมชนด้านศีลธรรมเท่านั้น ยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มและรู้สึกในความสัมพันธ์กันที่จะดำเนินกิจกรรมต่อกลุ่ม ทำให้ชุมชนเกิดการพึ่งตนเอง โดยพระสงฆ์ได้ปรับบทบาทในการเข้าถึง เข้าไปรับรู้ปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาความยากจน โดยได้หยิบยกเอาปัญหาเหล่านี้มาเป็นสื่อกระตุ้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ชุมชนโดยอาศัยหลักพระศาสนาจากการเรียนรู้ชุมชนมาใช้เพื่อแก้ปัญหาชุมชนได้อย่าง ลงตัวโดยการปลูกฝังหลัก

5.3 นำเสนอรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ

การจัดโครงการฝึกอบรมพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิเป็นประจำเนือง ๆ จะต้องวางแผนร่วมกับพระสังฆาธิการในระดับจังหวัด ในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่พระในสังกัด โดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อมาให้ความรู้ รวมถึงวิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องเป็นกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะ การพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ฝึกอบรมเป็นประจำทั้งในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องกับพระวินยาธิการโดยตรง สอดคล้องกับ พระอาจารย์สังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสวโร) (2556: 18) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาต้นเพื่อการพัฒนาองค์การต้องมีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ให้เข้าใจไปในทางเดียวกันของเจตนารมณ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) และการทำงานเป็นทีม มีการคิดร่วมกัน พัฒนาร่วมกันในงาน ด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา การเกิดเอกภาพในการปกครองจะก่อให้เกิดความมั่นคง เข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขององค์กรด้วยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การ ผ่านกระบวนการคิดและจูงใจร่วมกัน (Motivation) ด้วยการสร้างทีมงาน (Teamwork) ตามระบบการที่เกิดจากการอยู่ร่วมกัน การประสานงาน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในองค์การ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบองค์กรอย่างมีแบบแผน เพื่อให้้องค์กรสามารถแก้ไขปัญหาและมีการพัฒนาการอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งเกิดแนวทางการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานขององค์กร

6. ข้อเสนอแนะ

ผลในการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอในประเด็นหลักแก่พระวินยาธิการและคณะสงฆ์ผู้ปกครอง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรจะมีการกำหนดแนวทางให้มีทั้ง แผนงาน รูปแบบ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการทั้งในระยะยาวและระยะสั้น
2. ผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับสูงควรที่จะให้ความสำคัญแก่พระวินยาธิการ และให้การสนับสนุนการทำงานของพระวินยาธิการเพื่อจะได้พัฒนาให้พระวินยาธิการมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

3. หน่วยงานของทางภาครัฐและคณะสงฆ์จะต้องมีการประสานงานและจะต้องร่วมกันในการป้องกันการละเมิดหรือการกระทำผิดพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมือง และตลอดถึงการที่มีการบิดเบือนหลักพระธรรมวินัยที่ถูกต้องของผู้ไม่ประสงค์ต่อพระพุทธศาสนา

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. คณะสงฆ์จะควรให้ความสำคัญในของรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการอย่างเป็นรูปธรรม และควรจะต้องจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะ เพื่ออบรมถวายให้ความรู้ให้แก่พระวินยาธิการที่มีเนื้อหาในด้านความรู้ตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายบ้านเมือง เพื่อจะได้สามารถที่จะแนะนำให้พระภิกษุที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดได้รับทราบถึงบทลงโทษ

2. ควรจะให้มีการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรที่กระทำตนไม่เหมาะสมโดยจะต้องจัดทำเป็นสื่อ เช่น แผ่นพับ วิทยุกระจายเสียง เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการ และประชาชนจะได้ดูแลพระพุทธศาสนา

3. พระวินยาธิการต้องมีความประพฤติตนที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่าง และมีอาการทางจิต นิสัยดี น่ารัก น่าศรัทธา เลื่อมใส ควรต่อการรักษาพระธรรมวินัย และเป็นที่พึ่งของพระพุทธศาสนา

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนกับพระวินยาธิการต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

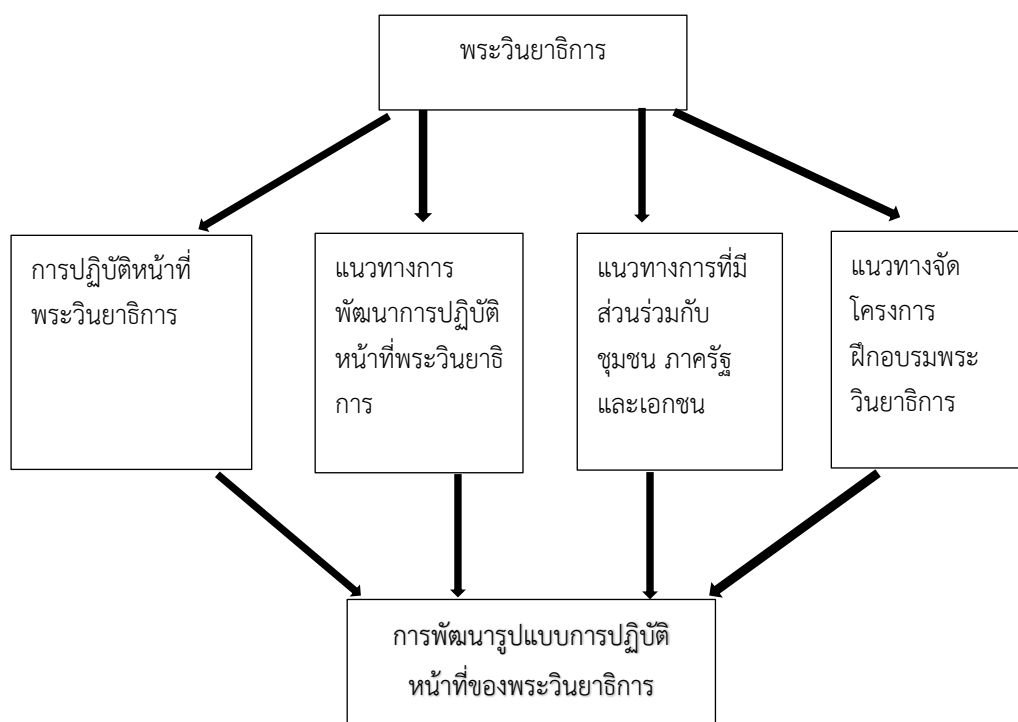
2. ศึกษาวิจัยการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการตามความคิดเห็นของประชาชน

3. ควรศึกษากระบวนการจัดสรรหา และวิธีการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาเป็นพระวินยาธิการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพระวินยาธิการจังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- ถวัลย์ ทองมี. (2539). **คู่มือพระวินยาธิการ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์. พุทธศาสนิกชน.(2543). **คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา. พระธรรมสุธี. (2554). เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร. **คู่มือศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระอาจารย์สังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสวโร). (2556). การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระรัตนเมธี. (2554). **คู่มือศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาธิการคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระมหาสังเวียร ปญฺญารโ. (2550). บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมา
ประยุกต์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกรณีศึกษา: พระครูสุภาจารย์วัฒน์.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.